

روز انتخابات و نتایج

نوعی از نظام حکومتی که به نام "نظام ریاستی" شناخته می شود و در آن یک رئیس جمهوری، ریاست قوه مجریه ای را که از قوای مقتنه و قضائیه کاملاً تفکیک شده است به عهده دارد، حدود ۲۲۰ سال پیش برای نخستین بار در ایالات متحده آمریکا برقرار شد.

در اکثر کشورهای پیشرفته جهان نوعی از حکومت پارلمانی یا نیمه ریاستی برقرار است.

بنابراین در حال حاضر مهمترین کشوری که مانند ایران نظام ریاستی دارد، آمریکا است که از برگزاری آخرین انتخابات ریاست جمهوری در آن حدود هفت ماه می گذرد.

در عین حال انتخابات ریاست جمهوری در افغانستان، کشور همسایه ایران نیز که دارای نظام حکومتی ریاستی است، حدود دو ماه پس از انتخابات ایران برگزار خواهد شد.

میان این سه انتخابات، یعنی انتخابات ریاست جمهوری در ایران، افغانستان و آمریکا شباهت ها و تفاوت هایی وجود دارد که به بررسی آن می پردازیم.

شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندهگان

• آمریکا:

انتخاب رئیس جمهوری در آمریکا عملاً به صورت غیر مستقیم و توسط "کالج انتخاباتی" انجام می شود. در واقع رای دهندگان در هر ایالت، نمایندگان یا "انتخابگران" خود را برای شرکت در این کالج انتخاب می کنند. تعداد انتخابگران هر ایالت به اندازه مجموع نمایندگانی است که آن ایالت در مجلس نمایندگان و سنا دارد. این انتخابگران در نهایت در کالج انتخاباتی جمع می شوند و رئیس جمهوری را انتخاب می کنند.

قوانین مربوط به شیوه برگزیدن این "انتخابگران" را پارلمان های ایالتی وضع می کنند و هر ایالت انتخابات خود را برگزار می کند. بنابراین انتخابات ریاست جمهوری در آمریکا، هر چند عمدتاً در یک روز برگزار می شود، انتخاباتی سراسری نیست.

رای دهندگان در انتخابات آمریکا پیش از انتخابات باید ثبت نام کنند.

نامزدهای ریاست جمهوری در آمریکا باید از هنگام تولد دارای تابعیت آمریکا بوده باشند و تا روز تحلیف حد اقل ۳۵ ساله شوند و دست کم به مدت ۱۴ سال در آمریکا سکونت داشته باشند. نامزدها ابتدا در انتخابات حزبی شرکت می کنند. هر حزب پس از برگزاری انتخابات در ایالت های مختلف، نامزد نهایی خود را معرفی می کند.

• ایران:

رای دهندگان باید دست کم ۱۸ ساله و دارای تابعیت ایران باشند. شرط دیگر رای دادن در انتخابات ریاست جمهوری ایران "عدم جنون" است. رای دهندگان در ایران از قبل ثبت نام نمی شوند.

اما نامزدهای ریاست جمهوری در ایران باید "از رجال سیاسی - مذهبی، ایرانی الاصل و تابع ایران، مدیر و مدبر، دارای حسن سابقه و امانت و تقوی، مومن و معتقد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و مذهب رسمی کشور (شیعه)" باشد.

تعیین صلاحیت نامزدهای انتخابات در ایران توسط شورای نگهبان قانون اساسی صورت می گیرد. در حال حاضر شورای نگهبان (که تفسیر کننده قانون اساسی نیز هست) عقیده دارد که باید بتواند "صلاحیت" نامزدها را "احراز" کند.

• افغانستان:

رای دهندگان در انتخابات ریاست جمهوری افغانستان باید دست کم ۱۸ ساله و دارای تابعیت افغانستان باشند. متقاضیان رای دادن در انتخابات افغانستان از قبل ثبت نام می شوند و کارت رای دهی دریافت می کنند.

نامزدهای سمت ریاست جمهوری در این کشور باید مسلمان و دارای تابعیت واحد افغانستان باشند، حد اقل ۴۰ سال سن داشته باشند و عضو گروه‌های مسلح غیرقانونی نباشند. نامزدهای انتخابات باید امضای ده هزار رأی دهنده را به همراه شماره کارت رأی دهی آنها به کمیسیون مستقل انتخابات ارائه دهند و ۵۰ هزار افغانی هم به عنوان سپرده در اختیار این کمیسیون بگذارند. تنها برنده انتخابات، سپرده خود را پس می‌گیرد.

اجرا و نظارت بر انتخابات

• آمریکا:

برگزار کننده انتخابات ریاست جمهوری آمریکا، ایالت‌ها هستند. اما کمیسیون انتخابات فدرال بر اجرای قوانین مربوط به تأمین مالی تبلیغات انتخاباتی نظارت می‌کند. این کمیسیون شش عضو دارد که به پیشنهاد رئیس جمهوری و تصویب مجلس سنا به مدت شش سال منصوب می‌شوند. بیش از سه عضو این کمیسیون نباید عضو یک حزب سیاسی واحد باشند. ناظران ملی و بین‌المللی نیز بر اجرای انتخابات در آمریکا نظارت دارند.

• ایران:

برگزار کننده انتخابات وزارت کشور است. وزارت کشور هیأت‌های اجرایی انتخابات را با عضویت نمایندگان دولت، دادستانی، ثبت احوال و معتمدین محلی تشکیل می‌دهد.

نظارت بر انتخابات ایران به عهده شورای نگهبان است. این شورا به منظور نظارت بر انتخابات هیأت‌های نظارت را تشکیل می‌دهد.

نامزدهای انتخابات ریاست جمهوری می‌توانند نمایندگانی را بر سر صندوق‌های رأی داشته باشند و از این طریق بر نحوه برگزاری انتخابات و شمارش آرا نظارت کنند. اما حکومت ایران به نهادهای مستقل ملی و بین‌المللی اجازه نظارت بر انتخابات را نمی‌دهد.

• افغانستان:

کمیسیون مستقل انتخابات افغانستان امر برگزاری انتخابات را در این کشور به عهده دارد. رئیس این کمیسیون را رئیس جمهوری تعیین می‌کند، اما کمیسیون در اجرای وظایف خود مستقل است. هزینه برگزاری انتخابات از کمک‌های بین‌المللی تأمین می‌شود.

کمیسیون مستقل انتخابات، یک کمیسیون بررسی شکایات تشکیل می‌دهد که به شکایت‌ها رسیدگی می‌کند.

هر یک از نامزدها می‌توانند نمایندگانی را بر سر صندوق‌های رأی داشته باشند که بر فرآیند رأی‌گیری و شمارش آرا نظارت کنند. نهادهای ناظر ملی و بین‌المللی نیز فرآیند انتخابات افغانستان را از نزدیک زیر نظر دارند.